

doi: 10.3935/rsp.v28i1.1783

RE-DWELL – PROJEKT O PRIUŠTIVOM I ODRŽIVOM STANOVANJU U EUROPI

U sklopu programa za istraživanje i inovacije Europske unije *Obzor 2020*, unutar prioriteta »izvršne znanosti«, odvijaju se Marie Skłodowska-Curie akcije (MSCA) usmjerene inovativnom obrazovanju, osposobljavanju i mobilnosti istraživača u koje spada i novi projekt *RE-DWELL – Delivering affordable and sustainable housing in Europe*.¹ Projekt je osmišljen i bit će proveden u svojstvu Inovativne mreže za osposobljavanje (eng. *Innovative training network – ITN*) pa će, sukladno načelnoj svrsi mreža u vidu zbližavanja akademske zajednice, istraživačkih instituta i tematski relevantnih sektora, uz ostale aktivnosti, uključivati i podršku izobrazbi doktora znanosti iz područja stanovanja, stambene politike i stambenih studija. U ovom četverogodišnjem projektu (1. listopada 2020. – 30. rujna 2024.) sudjeluje ukupno 10 akademskih institucija i 12 partnerskih organizacija iz devet država članica EU-a. Koordinator projekta je Leandro Madrazo s (*La Escuela Técnica Superior de Arquitectura de La Salle (ETSALS)*) iz Barcelone, Španjolska. Hrvatsku u ovom projektu predstavlja Gojko Bežovan – u suradnji sa Zoranom Šučurom i Ivanom Rimcem – sa Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uz stručnu i logističku podršku partnerske organizacije, Centra za razvoj neprofitnih organizacija (CERANEO).

Priuštivost i održivost stanovanja prepoznati su kao iznimno važni problemi europskih društava, a pristup temeljen na njihovo-

vom odvijanju i zasebnom istraživačkom te *policy* tretmanu postao je zastario u vrijeme kada izazovi stambenog zbrinjavanja simptomatski ukazuju na međusobnu povezanost spomenutih obilježja. U tom smislu, disciplinarne i područne granice iščezavaju, a suradnja akademskih i neakademskih aktera postaje presudan čimbenik stambenog razvoja. Ovo će se posebno odraziti na obrazovanje mladih doktoranada čija će buduća aktivnost preuzeti holističko ruho inovativnog pristupa proučavanju stambene priuštivosti i održivosti.

Tri su međusobno povezana područja upisana u projekt kao potporni stupovi priuštivog i održivog stanovanja, a njima pripadaju različita analitička potpodručja:

(1) *Dizajn, planiranje i gradnja* – (a) Održivo planiranje: planiranje održivog stanovanja u urbanim područjima te integracija dimenzija i razina održivosti u dizajnu priuštivih i održivih stanova; (b) Industrijalizirana gradnja: dizajn i gradnja održivih stanova industrijskim metodama uz primjenu informacijskog modeliranja zgrada (eng. *Building information modeling – BIM*) i digitalne proizvodnje u priuštivom i održivom stanovanju; (c) Zelena gradnja: metode i alati za potporu ekološkoj održivosti u dizajnu, planiranju i operativnoj izvedbi stambenih zgrada i urbanog okoliša te obnovljivim izvorima na građevinskoj i okružnoj razini; (d) Stambena nadogradnja i urbana regeneracija: prilagođavanje stambenog okruženja potrebama stanara, nadogradnja stambenih jedinica, fleksibilni i preinačeni rasporedi stambenog prostora, primjena informacijsko-komunikacijskih tehnologija u »pametnom stanovanju« te evaluacija nakon stanovanja; (e) Obrazovanje u stambenom dizajnu: implementacija

¹ Informacije predočene u ovom prikazu autoru su bile dostupne iz nekoliko izvora, prvenstveno internih dokumenata (projektni prijedlog i njegova konačna/aplicirana inačica) i službene internetske stranice projekta. Vidjeti: www.re-dwell.eu/.

uključivih studija za stambeni dizajn u akademskim programima koji su otvoreni drugim dionicima, ukotvljenim u lokalnim kontekstima.

- (2) *Participacija zajednice* – (a) Kolektivno stanovanje i kolektivni dizajn: kolektivno stanovanje kao mehanizam ostvarivanja održivosti stambenih zgrada te zajedničke proizvodnje eko-sela i održivih zajednica; (b) Planiranje u zajednici: participacija u revitalizaciji i regeneraciji stambenih naselja i napuštenih urbanih područja te privatno-javno partnerstvo za podršku stambene nadogradnje i programa urbane regeneracije; (c) Uključivi dizajn: životni uvjeti za starije i nepokretne osobe, pristup javnim prostorima te adaptacija postojećih zgrada i četvrti njihovim potrebama kao i međugeneracijsko stanovanje; (d) Prijelazna i digitalna društva: isprepletanje digitalnih i fizičkih struktura u suvremenom gradskom životu, utjecaj pokretnih populacija (turista, migranata, izbjeglica) u zgradama i četvrtima te urbani životni laboratoriji kao pokretači društvenih i urbanih promjena.
- (3) *Policy i financiranje* – (a) Inovativna nabava: financijske inovacije za potporu socijalnom stanovanju i inovativne strategije nabave; (b) Politike socijalnog stanovanja: opskrba zemljom, zemljišne zaklade u zajednici, novi propisi o zoni-ranju te regulatorni i financijski instrumenti za poticanje stambenog vlasništva izvan sfere kućevlasništva; (c) Ranjive skupine: stambene politike za osiguravanje pristupa stanovanju ranjivim segmentima (beskućnici, deložirani vlasnici, samohrane obitelji); (d) Upravljanje, tržište i financiranje: lokalno upravljanje i nacionalni okviri koji omogućavaju nastanak inovativnih stambenih projekata te prijenos dobre prakse iz jedne zemlje u drugu sa svrhom prevladavanja institucionalnih razlika.

Rad na projektu odvijat će se kroz pet radnih paketa (eng. *work package* – WP): 1. Upravljanje i planiranje mrežnih aktivnosti, 2. Integrirane aktivnosti obuke, 3. Aktivnosti mrežne obuke, 4. Transdisciplinarni istraživački okvir priuštivosti i održivosti i 5. Distribucija, komunikacija i eksploatacija.

Nabrojani će segmenti u različitim kombinacijama biti prisutni u inovativnom procesu obrazovanja doktoranada izabranih za sudjelovanje u ovom projektu. U sklopu projekta bit će zastupljena tri oblika izobrazbe: (1) predavanja na doktorskim programima za doktorande (prenosive vještine, metodologija istraživanja); (2) mrežne aktivnosti (radionice, ljetne škole, konferencije) i (3) razvoj ESR istraživačkih projekata.

Treći je oblik izobrazbe najzanimljiviji. Ukupno 15 individualnih istraživačkih projekata namijenjeno je tzv. istraživačima iz rane faze (eng. *early-stage researchers* – ESR), točnije doktorandima, kako bi na kolaborativan i transdisciplinarnan način naslovili probleme priuštivosti i održivosti stanovanja. Stoga doktorandov odabir bilo kojeg od navedenih područja neizbježno podrazumijeva vezivanje odabranog s druga dva područja. Svaki projekt tematski uključuje različite discipline i područja, a nadgledaju ih unaprijed formirani mentorski timovi uz pomoć kojih je izrađen razvojni plan karijere doktoranda. Ukupno 25 mentora i komentora bit će uključeno u izradu individualnih projekata. Osim poticanja interakcije ovih projekata putem prezentiranja istraživačkog napretka i zajedničkog pisanja znanstvenih članaka, konkretni će se rezultati međuprojektne suradnje ogledati u izradi pojmovnika o održivosti i priuštivosti stanovanja, digitalne knjižnice studija slučaja o inovativnom priuštivom i održivom stanovanju te interdisciplinarnim analizama stanja priuštivosti i održivosti u stanovanju razvidnim iz izvješća i publikacija. Individualni projekti nose sljedeće

naslove: Dizajn i izgradnja energetske učinkovite stanova industrijskim metodama; Prilagođavanje postojećih socijalnih stanova potrebama današnjih stanara; Upravljanje stanovanjem izvan gradskih granica; Analiza troškova životnog ciklusa i socio-ekonomski utjecaj postojećih metoda gradnje socijalnih stanova; Ekološka održivost budućih socijalnih stanova; Komparativna analiza učinaka modernizacije politika socijalnog stanovanja u odabranim post-socijalističkim zemljama; Stambena kriza i njezin utjecaj na adekvatno stanovanje; Laboratoriji za stanovanje u urbanoj sredini i uloga korisnika u zajedničkom sačinjavanju održivog stanovanja; Izazov promjene u životnom okruženju: implikacije i mogućnosti za arhitektonsko obrazovanje; Održiva susjedstva i njihovo zajedničko sačinjavanje; Napetosti između priuštivosti i održivosti te implikacije za ranjive skupine; Komparativna analiza politika priuštivog i održivog stanovanja; Strategija lokalnog razvoja i dobre prakse sudjelovanja građana u područjima prioritetne intervencije (BIP-ZIP) u Lisabonu; Masovna prilagodba pristupačnog i održivog stanovanja; Društvena procjena regeneracije.

Istraživačke metode zastupljene u metodološkom predlošku čitavog, a time i individualnih projekata uključivat će analizu postojeće literature i arhivskih izvora kao i različitih izvora kvantitativnih podataka te *policy* dokumentacije. Također, nastojat će se izraditi pregledi standarda održivosti i njihove socijalne vrijednosti, regulacije stambenih statusa i drugih važnih aspekata stanovanja. Nadalje, kvalitativna metodologija koja uključuje, između ostalih, metode intervjua, fokus grupa i analize diskursa, bit će upotrijebljena za specifične svrhe poput usporedbe studija slučaja stambene vladavine i održivih stambenih četvrti te mapiranja korisničkih profila u odnosu na karakteristike postojećih stanova. Kvantitativni segment istraživanja podrazumijevat

će korištenje metode analize društvenih mreža, anketiranje, statističke analize i druge, kako bi se, primjerice, formulirali indikatori priuštivog i održivog stanovanja, identificirali standardi ekološke gradnje te kako bi se mjerila stambena priuštivost. Akcijska dimenzija istraživanja bit će obilježena načelom participacije dionika, korištenjem metoda poput analize aktera u odnosu na mreže i *policy* brifiranja, a sve u svrhu uključivanja stanara u životni ciklus gradnje, njihovog angažmana u zajedničkoj proizvodnji stambenog prostora i afirmacije drugih poželjnih ciljeva projekta. Napokon, simulacijske metode istraživanja uključivat će modeliranje, energetske simulacije te simuliranje urbanih tokova kako bi se testirale opcije u stambenoj nadogradnji što naposljetku uključuje i simulaciju različitih alata za taj pothvat.

Konačno, pitanje učinka istraživanja nameće se svakom, pa tako i ovom projektu, kao jamstvo ukupne korisnosti istraživačkog pothvata. Transdisciplinarni i interdisciplinarni pristup obrađivanoj tematici i empirijskom materijalu omogućit će na metodološkoj razini razvoj inovativnog analitičkog okvira za razumijevanje odnosa priuštivosti i održivosti stanovanja, a na supstantivnoj proizvodnji novog znanja čija je svrha bolje utemeljenje proizvodnje održivog i priuštivog stanovanja u Europi. Od rezultata projekta postoje velika očekivanja zbog njegove prilično kompleksne strukture i projicirane dinamike provedbe, ali je nesumnjivo riječ o prilici koju će rijetki budući doktorandi, njih ukupno 15, u iznimno kompetitivnom okruženju uspjeti iskoristiti kako bi naposljetku postali pokretači pozitivnih promjena u stanovanju i stambenoj politici europskih društava.

Josip Pandžić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu,

Studijski centar socijalnog rada